

על ידי הכנה גדול. וטעם הסוברים ש'לדורות בכהן הדיוט' הוא, שהפרה שנעשית על ידי אלעזר היתה ראויה להיעשות בהדיוט, אלא שכיון שהיתה בה מעלה שנקראה על שם משה, היתה בה מעלה נוספת שתייעשה על ידי אלעזר שהיה סגן, ואם כן, לדורות חזר הדין שנעשית בכהן הדיוט (גור אריה במדבר יט, ג. וראה גם בשפת אמת כאן).

■ להלכה, פרה אדומה ששחטה זר כשרה [כדעת שמואל] (רמב"ם פסולי המוקדשין א, ב), ושאר עבודותיה הנעשות לדורות, נעשות על ידי כהן, בין כהן גדול ובין כהן הדיוט [כדעת רבי יהודה] (שם פרה אדומה א, יא).

גְּמַר חוּקָה חוּקָה מִיּוֹם הַכּוֹפְרִים - והסוברים ש'לדורות בכהן הדיוט', לא קיבלו גזירה שוה זו. ועוד יש לפרש, שלדעתם אי אפשר ללמוד מהגזירה שוה שצריכה כהן גדול, שכיון שסתם הכתוב ולא פירש שצריכה כהן גדול, הרי זה כאילו מיעט הכתוב בפירוש שאינה צריכה (ריטב"א).

וְהוֹצִיא אוֹתָהּ שְׁלֵא יוֹצִיא אַחֲרַת עֶמְהָ, והיינו שיש מצוה בהוצאת הפרה מהר הבית להר המשחה [ואם היתה בהר המשחה, מכניסים אותה להר הבית ומוציאים אותה לשם מצות הוצאה], ולכן הקפיד הכתוב על אופן ההוצאה, שלא יוציא אחרת עמה. ועוד יש לפרש, שאין מצוה בהוצאת הפרה [ואם היתה בהר המשחה, אין צריך להכניסה להר הבית ולחזור ולהוציאה], אלא שגזירת הכתוב היא, שאם מוציא את הפרה מהר הבית להר המשחה, שלא יוציא אחרת עמה (חזו"א פרה ג, טו).

לֹא הִיְתָה פְּרָה רוּצָה לְצֵאת וְכוּ' - ואי אפשר לקשור בה חבל ולמושכה, מפני שדבר זה נחשב מלאכה (משנה אחרונה פרה ג, ז).

שְׁלֵא יֵאמְרוּ שְׁתִּים שְׁחֲטוּ, ואילו אכן שחטו שתי פרות, היתה הפרה שרוצים להשתמש באפרה פסולה, משום שעשיית מלאכה אחרת בזמן עבודת הפרה, פוסלת את הפרה [כמבואר במשנה בפרה (ד, ד)]. ועוד, שהרי המפסוק (במדבר יט, ג) 'ושחט אותה', יש ללמוד שלא ישחוט פרה אחרת עמה [כמבואר בגמ' להלן (מג, א)] (רש"י. וראה גבורת ארי, מדוע כתב רש"י שני טעמים).

והטעם לכך שעשיית מלאכה פוסלת את הפרה, הוא משום היסח הדעת, שהעושה מלאכה ומתכוין לה, מסיח דעתו מהפרה בשעת המלאכה (תוס' ישנים ותוס' רא"ש בשם ריב"א; רש"י חולין לב, א ד"ה ליבגן; השגת הראב"ד על הרמב"ם פרה אדומה ג, ז, ו-י, ד) [והיינו, שמלבד דין היסח הדעת שפוסל בפרה כשם שפוסל בשאר קדשים, ואף אם הסיח דעתו לאחר שנשרפה ונעשית אפר או לאחר שכבר נתקדשו מי החטאת, נפסלים בהיסח הדעת, נתחדש בפרה דין היסח הדעת נוסף, שאם עשה מלאכה בשעה שעוסק בה, נחשב שהסיח דעתו משמירתה, ודין זה הוא רק עד שתייעשה אפר, ובמים רק עד שיתן בהם את האפר (חזו"א פרה ג, ח. אמנם ראה ביאורנו לעיל ד"ה למשמרת, שלדעת רש"י עצם הדין של היסח הדעת הפוסל בפרה נאמר גם לאחר נתינת האפר)]. ויש שסובר, שעשיית מלאכה פוסלת מחמת עצם המלאכה, ולא מחמת היסח הדעת (כסף משנה, בדעת הרמב"ם שם ושם. וראה ליקוטי הלכות כאן, עין משפט ת).

לְמִשְׁמַרְתָּ לְמִי נְדָה כְּתִיב - ומשמע, שמי החטאת צריכים שימור עד שיזה מהם (רש"י). והיינו, אף לאחר נתינת אפר הפרה למים (שיח יצחק בדעת רש"י. וראה יד דוד שהקשה בשם מכלי בקדש, שלדעת רש"י הטעם שמלאכה פוסלת במי חטאת הוא משום היסח הדעת [ראה ביאורנו להלן ד"ה שלא], ואילו במשנה בפרה ד, ד, מבואר, שאינה פוסלת לאחר נתינת האפר, ראה שם תירוצו).

אֵלָא לְמַעוּטֵי הַשְּׁלֶכֶת עֵץ אֲרֹז וְאֹזֹב וְשָׁנִי תוֹלְעַת, ובלי המיעוט היינו אומרים שכשם שלומדים מהמילה 'תורה' שאינה כשרה באשה ובבילה [כמבואר בגמ' להלן], כך לומדים ממילה זו שהיסח הדעת פוסל בה. או שהיינו לומדים בקל וחומר, שאם באסיפת האפר ובמילוי המים שכשרים באשה ובבילה, היסח הדעת פוסל, קל וחומר שבהשלכת עץ הארז וכו', שאינה כשרה באשה ובבילה, היסח הדעת פוסל (תוס' ישנים).

מַנִּיין לְרֵבוֹת שְׁחִיטָתָהּ וְקִבְלַת דָּמָה וְכוּ', ואין ללמוד שאינן כשרות אלא ביום מכך שפרה אדומה נקראת 'חטאת', ועבודות אלו בחטאת צריכות להיות דוקא ביום, משום שלא לכל ענין נקראת חטאת, ואפשר שגם לענין יום אין דינה כחטאת (תוס' ישנים ותוס' רא"ש בשם ה"ר אלחנן; ריטב"א בת"י שני).

אוֹתָהּ לְאֵלְעָזָר וְכוּ' - והטעם שנעשית על ידי אלעזר שהיה סגן כהן גדול ולא על ידי אהרן שהיה כהן גדול, שלפי שאהרן עשה את העגל, אינו בדין שתהא הפרה - שבאה לכפר על מעשה העגל - באה על ידו, שאין קטגור נעשה סגור (רש"י במדבר יט, כב, בשם ר' משה הדרשן). ויש שפירש, שלא נעשית על ידי אהרן מחמת גדולתו וקדושתו, שאינו ראוי לתת לו לעשות את הפרה שהיא עבודת חוץ, או כדי להכתיר את אלעזר בנו בחייו על ידי עשיית אחת מהמצוות שראויות לכהן גדול (רמב"ן ג, ט, וראה טעמים נוספים להלן ד"ה איכא).

וְלֹא לְדוֹרוֹת לְאֵלְעָזָר - שדוקא הפרה הראשונה נעשית על ידי אלעזר שהיה סגן כהן גדול, אבל לדורות כשירה בכל כהן (ע"פ רש"י). ובלא המיעוט 'אותה', גם לדורות היתה צריכה להיעשות דוקא בסגן, ואף שלמעשה הסגן הוא כהן הדיוט לכל דבר [כמבואר בגמ' לעיל (יב, א)], ורק מזומן לשמש ככהן גדול אם יוצרך לכך, מכל מקום כיון שכבר נתמנה לכך בפה, ואינו חסר אלא 'חינוך' לכהונה גדולה, יש בו מעלה על פני שאר הכהנים (חזו"א פרה ח, ה. וראה גבורת ארי).

אֵיכָא דְאָמְרֵי לְדוֹרוֹת כְּכֵהֵן גְּדוֹל וְאֵיכָא דְאָמְרֵי לְדוֹרוֹת כְּכֵהֵן הַדְּיוּט, והיינו, שנחלקו בכך התנאים במסכת פרה (ד, א) [ושלא כדרכה נקטה כאן הגמ' לשון 'איכא דאמרי' לגבי מחלוקת תנאים המפורשת במשנה] [ע"פ ריטב"א כאן, וחזו"א פרה ח, ד. וראה תוס' ישנים ותוס' רא"ש. וראה עוד בביאורנו לעיל ע"א ד"ה וחד [השני]]. וטעם הסוברים ש'לדורות בכהן גדול' הוא, שהפרה שנעשית במדבר היה בדין שתייעשה על ידי אהרן שהיה כהן גדול, אלא שכיון שנקראת על שם משה רבינו [כמבואר בפסוק (במדבר יט, ב) 'ויקחו אליך', שפירושו, לעולם היא נקראת על שמך, 'פרה שעשה משה במדבר' (רש"י שם)], אי אפשר שתייעשה על ידי הכהן הגדול, כדי שלא תיקרא על שמו, ואם כן לדורות, חזר הדין שהפרה נעשית